

Розділ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

УДК 336.22 (075)

ТЕТЯНА БУРОВА

м. Миколаїв

kafedra_obliky@ukr.net

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПЕРЕВІРКИ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

У статті досліджується визнання податкового контролю, способів його здійснення, розроблені основні напрями перевірки податку на додану вартість. Підґрунтям для проведення податкового контролю податку на додану вартість є використання сучасних методів і прийомів згідно організаційно – технологічних характеристик об'єкта дослідження, перевірка дебіторсько-кредиторської заборгованості, особливо нарахування і своєчасна сплата податку до бюджету, контроль оцінки показників звітності: правил складання звітності, камеральна перевірка відповідності реквізитів всіх форм податкової і фінансової звітності, проведення оперативного контролю особливостей оподаткування окремих операцій (звільнених від оподаткування, для товарів, які ввозяться на митну територію України, послуг, що поставляються нерезидентами на митній території України та інші).

Ключові слова: податковий контроль, податок на додану вартість, податкова звітність, основні напрями, податкова накладна.

Ринок незалежного податкового контролю в Україні функціонує в умовах превалювання сформованих раніше стереотипів, що відображають особливості економічного розвитку країн капіталістичного заходу і відставання теоретичних розробок, орієнтованих на національні особливості.

Головна проблема полягає в тому, що на зміст методик і контрольних процедур впливає економічна структура об'єктів перевірки, постійні зміни в правовому регулюванні господарського механізму підприємства в умовах ринкових відносинах. Як відомо, організація контролю – це досить складна і тривала процедура, що включає визначення стратегії, її планування та способи практичного здійснення перевірки. На всіх етапах контролер приймає численні рішення від розробки загальної стратегії до вибору процедур і прийняття рішень.

При наявності достатньо розвинутої інфраструктури та кваліфікованих фахівців конт-

ролюючі органи водночас мають практично апробоване системне забезпечення – нормативно-правове, інформаційно-методичне, програмно-технологічне та інші. Кожен із цих елементів системного забезпечення постійно оновлюється відповідно до потреб і вимог податкової практики, яка динамічно змінюється.

Основою нормативно-правового забезпечення податкового контролю є Податковий кодекс України, ухвалення якого Верховною Радою України з подальшими змінами і доповненнями, дало початок інтенсивному розвитку професійної податкової практики в Україні.

Проблемам податкового контролю присвятили дослідження такі українські вчені: В. П. Бондар, Н. І. Дорош, М. В. Крапівко, О. А. Петрик, О. Ю. Редько, В. Я. Савченко, О. І. Малишкін, О. Є. Найдено та інші, які досліджували види та проблеми підвищення якості податкових перевірок. У їх роботах розкрито значення, види, етапи податкових

перевірок, показана актуальність розвитку нових підходів до контролю, організація проведення перевірок, оцінка результативності господарської діяльності суб'єктів.

Метою статті є визнання податкового контролю, способів його здійснення, розробка основних напрямів перевірки податку на додану вартість.

Наповнення бюджетів країн, регіонів залежить від своєчасності та повноти сплати державних, місцевих податків і зборів, фінансування потреб громадян. Однак в Україні до 2011 року було відсутнє правове врегулювання визначення «податкового контролю». Тому науковці і практики трактували по різному поняття контролю, та способи його здійснення.

Згідно Податкового кодексу України (з 2011 р.) податковий контроль – це система заходів, що вживаються контролюючими органами та координуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1].

Окремі вчені вказують на певний недолік, даного поняття, оскільки він не включає у себе важливу функцію, яку виконують податкові органи під час здійснення процедури податкового контролю, а саме правильність складання та своєчасність подання податкових декларацій (розрахунків) [2].

Податковий контроль здійснюється шляхом:

а) ведення обліку платників податків;

б) інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державної податкової служби;

в) перевірок та звірок відповідно до вимог Податкового кодексу, а також перевірки щодо дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, у порядку, встановленому законами України, що регулюють відповідну сферу правовідносин [1].

Згідно ст. 71.1 ПКУ інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів – це комплекс заходів, що координується центральним органом виконавчої влади та забезпечує формування і реалізує державну фінансову політику щодо збору, опрацювання та використання інформації, необхідної для виконання покладених на контролюючі органи функцій [1]. Нами розроблені і апробовані на практиці окремих підприємств етапи здійснення податкового контролю податку на додану вартість (ПДВ) на основі аналізу його складу. К ним можна віднести:

1. Своєчасність реєстрації осіб, як платника податку та наявність свідоцтва про реєстрацію платника ПДВ.

2. Аналіз діючої форми декларації по ПДВ за звітний період [3].

3. Дотримання строків представлення декларації по ПДВ (місячна або щоквартальна).

4. Перевірка первинних документів (податкових накладних, розрахунків коригування до податкових накладних, чеки РРО, білети, рахунки готелю та інше).

5. Контроль дати виникнення податкових зобов'язань і податкових кредитів. Згідно ст. 187 і ст. 198 ПКУ датою виникнення ПДВ є дата, що припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

а) дата зарахування коштів від покупця/замовника на банківський рахунок платника податку як оплата товарів/послуг, що підлягають постачанню, а в разі постачання товарів/послуг за готівку – дата оприбуткування коштів у касі платника податку, а в разі відсутності такої – дата інкасації готівки у банківській установі, що обслуговує платника податку;

б) дата відвантаження товарів, а в разі експорту товарів – дата оформлення митної декларації, що засвідчує факт перетинання митного кордону України, оформлена відповідно до вимог митного законодавства, а для послуг – дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг платником податку.

1. Перевірка повноти реєстрації податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних.

2. Камеральна перевірка даних декларацій податку на прибуток і декларації податку на додану вартість, фінансової звітності (ф-2), особливо по податковим зобов'язанням [4].

3. Документальна перевірка реєстрів аналітичного і синтетичного обліку (Головна книга) і звірка з даними податкової звітності. На даному етапі актуальне використання інформаційного моделювання, розробка алгоритмів аудиту окремих податків і зборів. Нами розроблено та використовується на практиці аудиту визнання одних зі складних баз оподаткування податкових зобов'язань по ПДВ, яка повністю відрізняється від бази виникнення бухгалтерського і податкового доходу. Пропонується момент виникнення і розмір бази оподаткування по ПДВ розраховувати за формулою:

$$O_0 = \Sigma D_{об} - \Sigma K_{с-до п/м} + \Sigma K_{с-до к/м}, \quad (1)$$

де – об'єкт оподаткування з ПДВ; $\Sigma D_{об}$ – сума дебетового обороту по рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»; $\Sigma K_{с-до п/м}$ – сума кредитового сальдо на початок місяця по рахунку 36; $\Sigma K_{с-до к/м}$ – сума кредитового сальдо на кінець місяця (рах. 36).

Даний алгоритм доцільно використовувати на підприємствах, де складаються бухгалтерські записи згідно діючого Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції по його використанню № 291 від 30.11.1999 р. [5]. Наприклад, рахунки сьомого класу по реалізації продукції, товарів (робіт, послуг) кореспондують тільки з рахунком 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». Потім визначаємо суму податкових зобов'язань по ПДВ (Пз):

$$P_3 = O_0 / 6. \quad (2)$$

Дана методика по обліку податкових платежів дасть змогу контролювати склад доходів, податкових зобов'язань з ПДВ, одночасно

покращувати якість та інформаційне забезпечення показників, що відображаються у податковій звітності.

1. Перевірка зведених даних по обліковим реєстрам і податкової звітності за рік. При цьому доцільно, на наш погляд, складати спеціальні робочі документи контролера, наприклад таблицю 1.

Експрес-аналіз даних таблиці дозволить отримати оперативну інформацію для оцінки повноти нарахування податку на додану вартість суб'єкта підприємницької діяльності, який займає найбільш питому вагу в структурі загальних надходжень усіх податків країни (до 40%).

2. Взаємна перевірка між платником ПДВ (отримувачем) та платником ПДВ (постачальником) по значним сумах ПДВ.

3. Перевірка причин коригування податкових зобов'язань та податкового кредиту.

4. Контроль особливостей визнання бази оподаткування в разі постачання товарів/послуг в окремих випадках, а саме по комісійній торгівлі, зворотні тари, вживаному транспортному засобу та інше.

5. Порядок визначення бази оподаткування для товарів, які ввозяться на митну територію України, послуг, що поставляються нерезидентами на митній території України.

6. Перевірка особливостей визначення бази оподаткування для товарів, які ввозяться на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі, та для товарів, що ввозяться на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі.

7. Контроль операцій, що підлягають оподаткуванню за нульовою ставкою згідно ст. 195 ПКУ.

Таблиця 1

Робоча таблиця перевірки зведених даних по ПДВ за 20__ р.

Дебет 641 (податковий кредит)						Кредит 641 (податкове зобов'язання)				
Місяць	Декларація по ПДВ	Єдиний реєстр	Наявність податкових накладних	Головна книга	Відхилення +; -	Декларація по ПДВ	Єдиний реєстр	Дані перевірки	Головна книга	Відхилення +; -
01										
02										
і т. д.										
Всього за рік										

8. Перевірка операцій, звільнених від оподаткування згідно ст. 197 ПКУ.

9. Порядок визнання суми податку, що підлягає сплаті (перерахуванню) до Державного бюджету України або відшкодуванню з Державного бюджету України (бюджетному відшкодуванню) та строки проведення розрахунків.

10. Перевірка особливостей оподаткування операцій під час переміщення товарів через митний кордон України залежно від оборотного митного режиму.

11. Порядок оподаткування туроператорської та турагентської діяльності, де перевіряються особливості оподаткування туристичного продукту (туристичної послуги), що надаються туристичним оператором та туристичним агентом відповідно до законодавства) [6].

12. Контроль оподаткування послуг, що постачаються нерезидентами, місце постачання яких розташоване на митній території України.

13. Порядок спеціального режиму оподаткування діяльності у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства.

14. Перевірка спеціального режиму оподаткування діяльності щодо виробів мистецтва, предметів колекціонування або антикваріату.

15. Контроль особливостей оподаткування операцій, пов'язаних із виконанням робіт з підготовки до зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

Таким чином, підґрунтям для проведення податкового контролю податку на додану

вартість є використання сучасних методів і прийомів згідно організаційно – технологічних характеристик об'єкта дослідження, перевірка дебіторсько-кредиторської заборгованості, особливо нарахування і своєчасна сплата податку до бюджету, контроль оцінки показників звітності: правил складання звітності, камеральна перевірка відповідності реквізитів всіх форм податкової і фінансової звітності, проведення оперативного контролю особливостей оподаткування окремих операцій (звільнених від оподаткування, для товарів, які ввозяться на митну територію України, послуг, що поставляються нерезидентами на митній території України та інші).

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р., зі змінами, внесеними згідно із законом № 5471-VI від 06.11.12 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi>.
2. Податковий контроль : навч. посіб. / О. Є. Найденко. — Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. — 224 с.
3. Порядок заповнення та подання податкової декларації з ПДВ: Наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2016 р № 21.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до складання фінансової звітності», наказ МФУ № 73 від 07 лютого 2013 року, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
5. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказом Мінфіну від 30.11.99 р. № 291 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/>.
6. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР.

TENIANA BUROVA
Mykolaiv

TAX CONTROL AND MAIN DIRECTIONS CHECK VAT

The article examines the recognition of tax control, how to implement it, developed the main directions of verification of VAT. The basis for the tax control of VAT is the use of modern methods and techniques by organizing-technological characteristics of the research object, checking debtor-creditor debts, especially calculation and timely payment of taxes, control performance assessment reporting: reporting rules, Desk details check compliance of all forms of tax and financial reporting, operational control of taxation of certain features operates this (exempt for goods imported into Ukraine or services supplied by non-residents in the customs territory of Ukraine and others).

Keywords: tax control, value added tax, tax reporting, key trends, tax bill.

ТАТЬЯНА БУРОВА
г. Николаев

НАЛОГОВЫЙ КОНТРОЛЬ И ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПРОВЕРКИ НАЛОГА НА ДОБАВЛЕННУЮ СТОИМОСТЬ

В статье исследуется признание налогового контроля, способов его осуществления, разработаны основные направления проверки налога на добавленную стоимость. Основанием для проведения

налогового контролю налога на добавленную стоимость является использование современных методов по организационно – технологическим характеристикам объекта исследования, проверка дебиторской-кредиторской задолженности, особенно начисление и своевременная уплата налога в бюджет, контроль оценки показателей отчетности: правил составления отчетности, камеральная проверка соответствия реквизитов всех форм налоговой и финансовой отчетности, проведение оперативного контроля особенностей налогообложения отдельных опер этой (освобожденных от налогообложения, для товаров, ввозимых на таможенную территорию Украины и другие).

Ключевые слова: налоговый контроль, налог на добавленную стоимость, налоговая отчетность, основные направления, налоговая накладная.

Стаття надійшла до редколегії 01.06.2017

УДК 657.36

ЄВГЕНІЯ ГНАТЕНКО, ЛЮДМИЛА МІКРЮКОВА

м. Миколаїв

janie555@mail.ru

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

У статті визначено необхідність удосконалення методики аналізу ефективності використання основних засобів підприємства, представлено особливості розрахунку існуючих показників аналізу основних виробничих засобів підприємства. Для удосконалення методики аналізу ефективності формування та використання основних засобів підприємства запропоновано використовувати аналіз фінансових коефіцієнтів (R-аналіз), який дозволяє отримувати більш повну інформацію щодо підвищення економічного ефекту від використання основних засобів.

Ключові слова: основні засоби, аналіз фінансових коефіцієнтів, показники ефективності, коефіцієнти рентабельності, коефіцієнти продуктивності.

Виробничо-господарська діяльність та фінансове становище підприємств формується під впливом різноманітних чинників та умов. До них належать рівень забезпечення основними засобами, ефективність їх використання, ступінь зносу, правильність оцінки. Поліпшення використання основних засобів відбивається на фінансових результатах роботи підприємства за рахунок збільшення випуску продукції, зниження собівартості, підвищення якості продукції і, як наслідок, збільшення прибутку. Основні засоби, будучи матеріально-технічною базою виробництва, є фундаментом його розвитку і удосконалення. Рациональна експлуатація основних засобів є важливим чинником оптимізації собівартості продукції, тобто загальних витрат виробництва та оподаткування підприємства, що безпосередньо впливає на загальний кінцевий фінансовий результат діяльності.

Важливим завданням аналізу основних засобів є дослідження ефективності їх використання. Економічна ефективність функціонування основних засобів є складовою частиною результату використання всіх виробничих ресурсів підприємства. Саме тому, для прийняття оптимальних управлінських рішень щодо використання основних засобів підприємства потрібно удосконалювати методику аналізу ефективності їх використання.

Значний внесок у розробку теоретичних основ та методологічних підходів в аналізі та контролі основних засобів здійснили вчені-економісти: Ф. Ф. Бутинць, Т. А. Бурова, І. Ю. Єпіфанова, Т. Г. Маренич, Ц. В. Маяковська, О. М. Следь, Г. П. Савицька, Р. С. Сайфулін, С. П. Сударкіна, Ю. В. Тарасюк, А. Д. Шеремет, Н. В. Швець, А. В. Череп та інші. Враховуючи надбання науковців, залишаються невирішеними ряд теоретичних та практичних питань щодо забезпечення інформаційних потреб